

LAURA GALLOWAY

WINTER

Zes jaar tussen
de rendieren

Vertaling Marjet Schumacher

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2021 Laura Galloway
Oorspronkelijke titel: *Dálvi*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2021 HarperCollins Holland
Vertaling: Marjet Schumacher
Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties
Omslagbeeld: Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen
Druk: CPI Books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0874 5
ISBN 978 94 027 6281 5 (e-book)
NUR 320
Eerste druk november 2021

Originele uitgave verschenen bij Allen & Unwin, Londen, Verenigd Koninkrijk.
The moral right of Laura Galloway to be identified as the author of this work has been asserted.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

INLEIDING

Het is min zesentwintig graden Celsius wanneer ik voor de eerste keer aankom in het noordpoolgebied, in *dálvi*, het woord van de noordelijke Sámi voor ‘winter’. Op een gigantisch lcd-scherm op vliegveld Kiruna in Zweden staat de temperatuur te lezen. Wanneer ik uit het vliegtuig stap, is het niet de sneeuw of de kou of de troosteloosheid die me aan het denken zet. Het is de totale stilte die zelfs het geluid van de stationair draaiende vliegtuigmotor dempt. Mijn wangen lopen rood aan van de snerpende kou terwijl ik wacht op een taxi naast een bordje dat een parkeerplaats voor sledehonden aanwijst. Dit is de verst denkbare plek bij mijn thuisbasis New York vandaan, zowel qua temperatuur als qua ambiance.

De lucht is volkomen bewegingloos en loodzwaar van de kou, alsof eventueel uitgesproken woorden aan diggelen zouden kunnen slaan. Tijdens de nachtelijke autorit naar mijn hotel ben ik me volkomen onbewust van de hoog oprijzende grove dennen en de fijnsparren die her en der langs de troosteloze bermen staan en pas tevoorschijn komen in het goudroze ochtendlicht, volledig bedekt met dikke lagen sneeuw, als reusachtige suikerspinsculpturen. De schoonheid is ongekend en

bovendien misleidend, want dit is tevens een plek vol duisternis en eindeloze nachten, van bittere kou en overleven.

In de winter is het noordpoolgebied een gigantische leegte en misschien schuilt daarin voor mij wel de aantrekkingskracht. In het niets bestaat geen chaos, geen ambiguïteit; er valt niets anders te doen dan aanwezig zijn, opgeslokt door de reusachtigheid van je omgeving, een troosteloosheid die ofwel maakt dat je je wilt terugtrekken, ofwel mogelijkheden schept, afhankelijk van je gemoedstoestand en wat je op dat moment het hardste nodig hebt.

Ik word vervuld door het gevoel van eenzaamheid dat al langer met me meereist dan ik me kan heugen, dat een deel van me is. Maar in de bijtende kou voel ik ook iets vreemds en onbekends, iets waarvan ik dacht dat ik het lang geleden was kwijtgeraakt: een gevoel van verwondering.

ONTSPoord

Moe en versteend van de kou houd ik een lang groen dekzeil vast, samen met een handjevol anderen, om zo rendieren een gigantische omheining binnen te loodsen in een afgelegen deel van het Noorse noordpoolgebied. De avond valt en een reusachtige, boterachtige maan ligt plat tegen de hardblauwe hemel, zo laag dat je het gevoel hebt dat je hem makkelijk zou kunnen aanraken. De maan verlicht alles: van de schrikachtige rendieren die massaal in beweging zijn, een oogverblindende wirwar van hoeven en poep en geweien, tot mijn warme adem die in pluimen de berijpte, koude avondhemel binnendringt, alsof ik een roker ben met een nepsigaret. Wanneer ik opkijk naar de maan, mijn tenen gevoelloos in mijn modderige laarzen nadat we, voor mijn gevoel, urenlang hebben staan wachten tot de rendierhoeders met de dieren van de toendra kwamen, word ik gegrepen door de absolute waanzin en wonderen van het leven, en van de onwaarschijnlijke onverwachte wendingen in onze verhalen die we ons met geen mogelijkheid hadden kunnen voorstellen.

Een jaar geleden zou ik op een zaterdagavond niet samen met een Sámi-familie van rendierhoeders op de Finnmarksvidda

hebben staan kijken naar dampend bloed dat uit het karkas van een rendier wordt geschept terwijl het met een gigantisch mes wordt ontweid door een grommende Sámi-man die Odd Hætta heet. Een jaar geleden zou ik over Union Square hebben gelopen in New York, op weg naar een etentje met vrienden waarbij de drank steeds rijkelijker zou vloeien, om urenlang te praten over hun werk en over mijn baan in de mediawereld, en van heb je dit en dat gelezen in *The New Yorker*, en over wat voor tentoonstelling er momenteel liep bij het MoMA of wat er speelde in het steeds verontrustender wordende politieke landschap. En natuurlijk zou er zijn gepraat over relatieproblemen – en problemen waren er altijd – of geldproblemen of over hoe druk we het allemaal hadden. En vervolgens zou de avond langzaam zijn ontspoord, en iedereen zou steeds luidruchtiger en sentimenteler en melodramatischer zijn geworden totdat het voorbij was, de avond onzichtbaar opgegaan in een hele reeks zaterdagen die allemaal gelijk waren aan de vorige, gevolgd door een gemene kater de volgende dag, een enorme lading e-mails, en de eindeloze cyclus van stress en zorgen over van alles en nog wat weer midden in ons blikveld.

Die tijd lag nu ver achter me, een vage herinnering aan de persoon die ik ooit was, weggestopt als de tientallen volstrekt nutteloze schoenen met hoge hakken die samen met al mijn andere aardse bezittingen zo'n drieduizend kilometer verderop op een opslagterrein in Manhattan stof lagen te verzamelen en aan relevantie lagen te verliezen. In mijn oude leven zou ik morgen naar The City Bakery zijn gelopen voor een ijskoffie, vervuld van een verlamme angst vanwege de naderende maandag en de vraag hoe ik me nóg een dag staande zou zien te houden in een leven dat onbeheersbaar begon te worden in een mate waarvan

niemand om me heen zich echt bewust was, tenzij je toevallig de gelukkige ontvanger was van een onvergetelijk nachtelijk telefoontje van Laura Galloway die aan de Ambien en de rode wijn zat.

Ik was aan het afbrokkelen en stond op instorten, en als ik ook maar iemand deze zwakte en kwetsbaarheid had getoond, zou ik me dood hebben geschaamd. Het universum leek echter plannen met me te hebben, plannen die me weg zouden voeren van alles wat ik kende en alles waarvan ik dacht dat het mijn identiteit vormde, naar een plek waar ik het inmiddels doodnormaal vind om drie dagen lang niet te douchen en waar de zaterdag bestaat uit hout helpen hakken voor een omheiningspaal, of riet snijden en drogen om er schoenen van te vlechten voor de snerpande winter die eraan zit te komen, of rendiervlees roken in een tent die een *lávvu* wordt genoemd en ondertussen bittere zwarte koffie drinken terwijl de rook zich vastzet in mijn haar en kleren en zich nestelt in mijn poriën. Dit is een plek waar je noodgedwongen op jezelf bent aangewezen, want afleiding is er niet. Er is alleen werk en natuur en tijd.

Het begon allemaal met een test.

Ik was op een conferentie waar ik een goodiebag kreeg met daarin een DNA-test. Thuisgekomen deed ik die test, stuurde hem op en vergat het hele ding vervolgens, totdat de uitslag kwam en ik totaal verbijsterd las wat eruit was gekomen: dat een deel van mijn DNA extreem oud was en afkomstig van de Sámi en de Basken. Eerstgenoemden zijn de inheemse bewoners van het noordpoolgebied in het noorden van Noorwegen, Zweden, Finland en het Russische schiereiland Kola. De test liet ook zien dat ik bijna honderd procent Noord-Europees was en er zat een afbeelding

bij van wat er in mijn ogen verdacht veel uitzag als een naar links hangende penis: Noorwegen en Zweden op een landkaart. Voor de overige twee procent was ik iets al even exotisch: Jakoetisch of Siberisch, ik weet niet meer welke van de twee. Begrijpen deed ik het ook niet, en ik vroeg me af of ik ergens een buitengewoon avontuurlijke betovergrootmoeder had gehad, een idee dat me bijzonder aansprak.

Deze test woog zwaarder voor mij dan voor de meeste mensen misschien het geval zou zijn geweest; het verleden was verboden gebied in het huis waarin ik ben opgegroeid, en ik was opgevoed met het idee dat ik aan iemand anders toebehoorde. Mijn moeder was er al heel lang niet meer. Veel van mijn recente familiegeschiedenis, alles wat verder terugging dan mijn ouders en grootouders, was onbekend voor mij, met name aan mijn moeders kant. En aangezien zij was overleden toen ik klein was, verlangde ik al zo lang ik me kon herinneren naar verklaringen, of betekenis, of enig gevoel van verbondenheid. Destijds wist ik helemaal niets van de prille wetenschap achter dit soort tests. Ik was verbijsterd over de uitkomst, maar ik vond het in vele opzichten ook ronduit fascinerend. Ik hield van Scandinavië en had pas onlangs kennisgenomen van het bestaan van de Sámi, een geheel inheems volk met een eigen taal en cultuur dat leefde in vier landen die deels werden gedefinieerd door hun homogeniteit. Ik googelde de Sámi en zag tot mijn verbijstering foto's van mensen die er vrijwel hetzelfde uitzagen als ik – de blonde mensen, althans – met dezelfde licht Aziatisch gevormde ogen waardoor ik me altijd had afgevraagd wat voor verrassingen er in mijn verre afkomst besloten lagen. Opgewonden e-mailde ik naar vrienden in Zweden en vertelde hun over mijn ontdekking. 'Dat verklaart waarom je zo gefascineerd was door de rendieren in Skansen!' zei

mijn vriend Henrik, verwijzend naar een park in Stockholm waar ik ooit urenlang naar een kudde had staan kijken. 'Jij moet naar het noorden!'

Voor mijn volgende vakantie plande ik een eerste bezoek aan het Zweedse noordpoolgebied, aan een klein dorpje dat Jokkmokk heet, waar al eeuwenlang elk jaar in februari een Sámi-wintermarkt wordt gehouden. In vroeger tijden was het een manier voor mensen om samen te komen om goederen te verhandelen en hun kinderen te laten dopen en nieuwe partners te ontmoeten, even respijt te vinden van het harde leven op de toendra. Tegenwoordig is het daarnaast een toeristische attractie met gigantische Russische vrouwen in beverjassen die houten lepels en staalwolsponsjes verkopen, zij aan zij met traditionele ambachtlieden en hun Sámi-handwerk. Er zijn concerten en lezingen in het lokale Sámi-museum, Ájtte, en rendierraces. Het dorp gonst van de activiteit. Ik ben nieuwsgierig naar de mensen en ik ben meteen verliefd op de verlaten landschappen en de bittere kou, die voor mij niet onbekend is, aangezien ik ben opgegroeid in Indiana. De winter is bepalend geweest voor mijn leven.

Mijn moeder overleed op 20 januari 1975 om zeven uur 's morgens. Ik kan me deze gebeurtenis nog tot in de kleinste details voor de geest halen, ook al was ik pas drie jaar en vier maanden oud. De zachtheid van de lakens met plaatjes van wolken erop, de oranje wafeldecken waar we onder lagen in het grote tweepersonsbed, en dat mijn moeder niet wakker werd toen ik haar aanspoorde om me iets lekkers te geven uit een blik dat naast het bed stond terwijl ik dicht tegen haar aan genesteld lag in de holte van haar arm.

Ik weet het precieze tijdstip van haar dood omdat mijn vader

arts is, en vanwege zijn opleiding en achtergrond is hij altijd op het obsessieve af precies als het gaat om details – zelfs in tijden van crisis, zelfs wat betreft het moment van overlijden van zijn vrouw en de moeder van zijn vier kinderen. Papa voelde mijn moeders pols, hapte scherp naar adem, en ik werd met een zwaai opgetild en vlug naar mijn kamer gedragen. Ik had nog niet kennisgemaakt met het concept van de dood, in welke vorm dan ook, en ik begreep niet wat er gebeurde. Pas toen mijn broers en zus naar huis werden teruggeroepen, registreerde ik, op emotioneel niveau, dat er iets verschrikkelijks was gebeurd. Boekentassen vielen op de leistenen vloer in de hal neer, kort daarop gevolgd door geschreeuw en tranen. Mijn grote zus Anna, die destijds veertien was en al moederlijke neigingen kreeg, kwam mijn kamer binnen en pakte me beet, me uit alle macht omhelzend, haar gezicht koortsachtig rood aangelopen van de hete tranen, hyperventilerend en wel, haar bruine haar tegen haar gezicht geplakt terwijl de snikken schokkend door haar lijf trokken. Mijn broers schreeuwden en smeten met de deuren. Het was een chaos. Grammie, mama's moeder, arriveerde, en er volgden nog meer tranen vanwege de plotselinge en onverwachte dood van haar enige kind.

Ergens in een andere kamer spitste ik mijn oren bij het horen van mijn naam; ik hoorde Grammie dingen bespreken met papa alsof ik niet kon bevatten dat het gesprek over mij ging, de beslissing dat ik beter niet naar de begrafenis kon gaan omdat ik nog te jong was en het niet zou begrijpen. Het zou traumatisch kunnen zijn. Iedereen pakte me beet. Iedereen begon harder te huilen terwijl ze dat deden. Wat ik pas weet nu ik volwassen ben: in het spectrum van verdriet is er bijna niets tragischer dan een moederloos kind, behalve het verlies van een kind zelf. Ik was

verbijsterd, in de war, en ik kon een tijdlang niet bevatten dat mijn moeder fysiek voorgoed uit mijn leven was verdwenen en dat dit moment de dominosteen zou zijn die alle andere stenen deed omvallen, tot ver in mijn volwassen leven.

Mijn moeder leed aan een hartkwaal; mijn herinneringen zijn een reeks duistere beelden met vervloeiende randen waarin ik niet bij machte was om haar te redden. Eén keer viel ze flauw in de gang, en omdat het me niet lukte om haar weer bij bewustzijn te krijgen, zette ik haar rechtop, trok mijn vaders gigantische overschoenen aan en ging naar buiten, waar burens me vervolgens op straat zagen staan, midden in de winter, met alleen een katoenen luier en een onderhemd aan. Ik herinner me ook een keer dat we van een fiets zijn gevallen, ik in een stoeltje achterop terwijl we de steile oprit af liepen, en dat we allebei onder het bloed en de schrammen zaten, en het perzikenijs dat na de val kwam. Ze was een keer haar autosleutels kwijtgeraakt bij een American football-wedstrijd van mijn broer. Ik weet niet waarom ik me dat nog kan herinneren, ik weet alleen nog dat ze heel erg in de war was. Ik had een gouden cheerleadersoutfit aan en pompoms die ze zelf had gemaakt. Ik meen me één keer te herinneren dat ze flauwviel in de badkamer. Ik kon niet helpen.

Mijn moeder was een beeldschone, creatieve kunstenaar die het moderne huis waarin we woonden had ontworpen, ook al was ze geen architect. Ze verzamelde meubilair uit de jaren vijftig en zestig – Eames-stoelen en Eero Saarinen-eetkamersets en allerhande snuisterijen – voordat dit in zwang was. Ze speelde piano. Ze had verstand van mode. Ze kleepte ons tot in de puntjes. Ze hield van kinderen en van handvaardigheid en hielp bij het oprichten van de plaatselijke versie van een steinerschool. Ze sloot vriendschap met kunstenaars en de homogemeenschap en

trok zich niets aan van wat tongklakkende burens er misschien wel van zouden vinden in het conservatieve Indiana van de jaren zeventig. Toch zijn haar lijden en vervolgens haar overlijden de enige dingen die ik me uit de eerste hand kan herinneren. Het is een gedachte waar ik constant mee rondloop: ik ben stikjaloers op dochters die een moeder hebben. Ik zou willen dat ik tegen vrouwen die klagen over hun moeder kon zeggen dat ik er alles voor zou geven, bijna alles, om de mijne bij leven te kennen nu ik volwassen ben. Om één keer met haar te kunnen praten. Om te weten hoe haar stem klonk. Hoe ze bewoog. Wat voor kleur haar ze had. Of onze handen er hetzelfde uitzien.

‘Wist jij dat je een bastaard bent?’ vroeg mijn buurjongen en beste vriend Richie Beam op een dag onschuldig aan me toen we aan mijn schommelset in de achtertuin hingen. Ik was vier jaar oud en we droegen bij elkaar passende rode cowboyhoeden die mijn vader voor ons had meegebracht van een zakenreis naar Texas. Ik schopte het zand omhoog.

‘Wat is dat, een bastaard?’ vroeg ik.

‘Je hebt geen mama.’

Maar ik geloofde niet echt dat ze er niet meer was; ik dacht nog steeds dat ze gewoon ergens anders was. In de buurt, maar ergens waar ik niet kon kijken. Mijn vader vertelde me, veel later pas, dat ik vaak in de auto klom en dan in de ventilatieroosters fluisterde: ‘Mama, ben je daar?’ Ik vroeg de juffen en meesters en moeders die vrijwilligerswerk deden op mijn kleuterschool onafgebroken of ze haar hadden gezien. Ik keek regelmatig achter mijn speelgoedblokken, in kasten en in het bos. Maar ze was er niet.

Mijn vader deed een jaar lang zijn best om een veeleisende medische carrière te combineren met het in zijn eentje opvoeden van vier kinderen in een tijdperk waarin dit niet van man-

nen werd verwacht. Ik ging vaak met hem mee naar zijn werk in het Wishard Memorial Hospital, waar hij klinisch onderzoek deed naar de allereerste synthetische insuline. Ik hing rond bij de ‘overallmannen’, de mannen uit de plaatselijke gevangenis die als proefpersoon meededen aan het onderzoek. Ze droegen oranje gevangenisoveralls. Ze kochten dingen voor me uit de snoepautomaten en vertelden me over hun kinderen. Ik keek naar hen terwijl ze aan het poolbiljarten waren en tv keken. De verpleegsters en secretaresses gaven me snoep en potloden, meestal vanuit een combinatie van oprechte compassie en medelijden met de vader die weduwnaar was geworden en zijn dochtertje met het sneue bloempotkapsel, en mompelden binnen gehoorsafstand tegen elkaar dat het toch zo tragisch was dat ik mijn moeder had verloren. Ik begreep de context niet, maar het gevoel – van eruit gepikt worden, met medelijden bejegend worden, het onderwerp van gesprek zijn – lag als een grauw vlies over me heen en liet zich er niet af wassen. *Ik ben anders.*

De herinneringen waren te pijnlijk in ons huis, dus papa verkocht het al snel en verhuisde met ons naar een appartement. Ik deelde een kamer met Anna en mijn broers hadden hun eigen kamer.

Mijn vader was heldhaftig in zijn pogingen om voor ons allemaal te zorgen; mijn leven was een lappendeken van babysitters en vriendelijke vrouwen die me onder hun hoede namen, voor schooltijd, na schooltijd.

We gingen vaak op bezoek bij Grammie en Pop Pop, mama’s ouders – ze waren kort na mijn geboorte van de oostkust naar Indianapolis verhuisd – en Grammie nam het op zich om ons te helpen. Ik vond troost bij hen; Grammie ging kleren met me kopen en zorgde dat mijn haar geborsteld was; ze kookte voedzame

maaltijden, wreef 's avonds over mijn rug terwijl ik in slaap viel en zong steeds hetzelfde paasliedje voor me, ook al was het december. Ik keek naar Lawrence Welk en Don Ho met Pop Pop. Ik hield zelfs van de geur van Grammies mentholsigaretten, die ze van de zenuwen aan één stuk door rookte. De geur kalmeerde me.

En toen, op een dag, een jaar nadat mijn moeder was overleden, had mijn vader een mededeling voor ons, zijn vier kinderen. Hij was aan het daten. Ze heette Joan en ze had onlangs haar master sociaal werk gehaald. Mijn vader vond het heel belangrijk dat ik haar zou ontmoeten; om redenen die ik niet kan doorgronden werd ik uitgenodigd om bij haar thuis te komen logeren. We brachten een bezoek aan het Indianapolis Museum of Art – ze was daar ook docente – en ze kocht een vlieger in de vorm van een vlinder voor me. Bij haar thuis, in een appartementengebouw dat de Knoll heette, dronken we milkshakes die Alba 77 heetten en keken we naar *Spartacus* op tv. Ze had witte vloerbedekking en een bluepoint Siamese kat die Mousie heette. Joan was lang en dun en had witblond haar dat net zo geknipt was als dat van de schaatsster Dorothy Hamill. Ze had een heel grote glimlach. Ik was aftastend naar haar toe, maar ze verslond me met huid en haar. Ik liet het gebeuren.

Eén maand later zat ik samen met mijn vader in de auto. Ik was vijf jaar oud. Hij vertelde me dat hij met Joan zou gaan trouwen. 'Ik zal altijd van je houden, meissie,' zei hij. Ik wist niet precies wat het allemaal betekende, maar we gingen met zijn allen in één huis wonen. Ze trouwden in juni in Indianapolis. Grammie bood aan om een bruidsshower voor haar te organiseren, maar er kwam niemand opdagen. Pop Pop schreef papa een lange brief, die ik pas voor het eerst onder ogen kreeg toen ik als volwassene door een lading papieren heen ging. Na de bruiloft verhuisden

Grammie en Pop Pop terug naar de oostkust om mijn vader een frisse start te geven met zijn kersverse echtgenote en zijn gezin. Ze wensten hem het allerbeste.

Joan had twee dochters, Jane en Linda. Ze waren beeldschoon. Linda woonde in New York en was journalist. Jane had net de middelbare school afgerond en studeerde aan Indiana University. Ze noemden Joan geen mama of moeder, maar Joan. Ik ontmoette Linda voor het eerst op de bruiloft. Ze was lang en dun en oogverblindend. Ze kwam samen met haar man, Chuck. Hij droeg geruite overhemden en zei heel vaak het woord 'fuck'. Ik vond zijn grofgebektheid schokkend en verrukkelijk tegelijk. Ik had het gevoel dat hij de enige was die me zag. Hij was buitenlandcorrespondent. Ik was het bloemenmeisje en bloednerveus. Chuck knipoogde naar me toen ik naar hem achteromkeek tijdens de ceremonie, als om me gerust te stellen. Grammie zag er belabberd uit. Tijdens de fotosessie met de familie hield Joan haar boeket voor mijn gezicht. Toen de auto het kersverse bruidspaar kwam ophalen, vroeg ik aan Joan of ik met hen mee mocht rijden in de oldtimer. 'Nee. Dit is onze bruiloft,' zei ze.

Kort na de komst van Joan ontspoorde alles voor ons. Ze zei tegen mijn vader dat ze 'overprikkeld' raakte door de aanwezigheid van twee jongens in huis. Zonder enige verklaring werd Mark het huis uit gezet. Hij moest zijn intrek nemen in het souterrain van een predikant totdat hij oud genoeg was om in militaire dienst te gaan. Anna vertrok, in tranen, om te gaan studeren. Ik was alleen met mijn broer Will. Soms vertelde ik in de auto verhalen over mijn moeder; hier raakte Joan enorm van overstuur. Mijn vader kwam op een avond mijn slaapkamer binnen om even met me te praten. Ik mocht niet meer over mijn moeder praten in het bijzijn van Joan. Daar kreeg ze te veel stress van.

Joan, die een titel had in de psychologie, besloot dat Will en ik naar bijeenkomsten moesten van de AA. ‘Jullie moeder was een verslaafde,’ deelde ze ons op autoritaire toon mee. Ik was acht jaar oud. ‘Ze was verslaafd aan dieetpillen. Jullie moeten allebei begrijpen hoe de geest van een verslaafde werkt. We woonden een aantal AA-bijeenkomsten bij en kregen een stel ware levenslessen te verwerken. Vrouwen die vertelden dat hun mannen hen op het hoofd sloegen met een koekenpan. Kapotte deuren. Gebroken armen. Pistoolschoten en ontrouw. Aan dit soort dingen waren we nog nooit blootgesteld geweest. Later kwam ik erachter dat het helemaal niet waar was wat ze over mijn moeder beweerde – het was gewoon iets wat Joan had verzonnen in een poging om haar afkeer van ons te rechtvaardigen. Maar ik liep jarenlang rond met vragen over mijn moeder, en die vragen vraten aan me. Ze gaven me bovendien het gevoel dat ik beschadigd was, alsof ik het product was van een beschadigd iemand. Hetgeen uiteraard niet waar was.

Kort daarna werd Will naar een kostschool in Ohio gestuurd – althans, dat was wat ik destijds geloofde. Pas veel later zou ik te weten komen dat Joan tegen hem had gezegd dat hij niet langer welkom was; haar psychiater had aangegeven dat drie volwassenen in huis te veel was voor haar. Will zat nog op de middelbare school. Hij vertrok, vond werk als kok bij een countryclub in een naburige staat en maakte in zijn eentje de middelbare school af, weg van zijn thuis en zijn vrienden.

Toen waren we nog maar met zijn drietjes: papa, Joan en ik.